26/03/2024

Μητροπολίτης Ναυπάκτου Ιερόθεος: «Dogmatica della Chiesa Ortodossa»

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

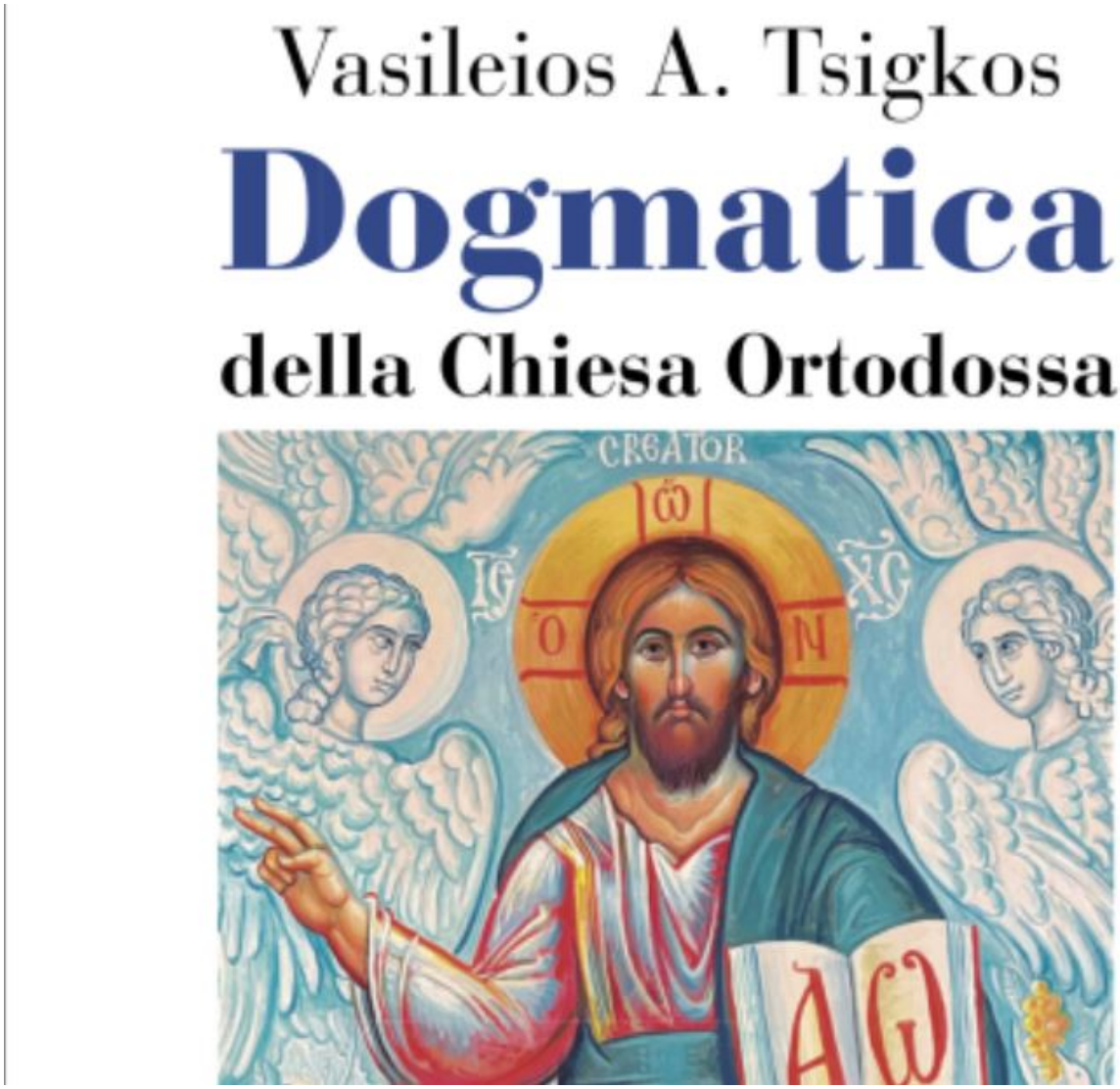

- **Μητροπολίτου Ναυπάκτου & Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου**

Ὅταν τό ἔτος 2017 ἐκδόθηκε «ἡ Δογματική τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας καί Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστο-τελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Βασιλείου Τσίγκου, χά-ρη-κα πολύ καί ἔγραψα μιά παρουσίαση, ἡ ὁποία δημοσιεύθηκε σέ πολ-λές ἱστοσελίδες.

Στήν βιβλιοπαρουσίαση αὐτή ἀναφερόμουν στήν μεγάλη ἀξία τοῦ συγκεκριμένου βιβλίου ἀπό Ὀρθοδόξου θεολογικῆς πα-ρα-δόσεως. Στήριζα αὐτήν τήν ἄποψη στό

ὅτι ὁ συγγραφεύς διακρίνεται γιά τά μεγάλα ἐρευνητικά του ἐνδιαφέροντα στόν χῶρο τῆς Ὀρθόδοξης Δογματικῆς, καί στήν ἀποσχολα-στι-κο-ποίηση τῶν περισσοτέρων «Δογματικῶν» πού ἐγράφησαν τήν προηγού-μενη πε-ρίο-δο, διότι εἶχαν ἀφεύκτως ἐπηρεασθῆ ἀπό τίς δυτικές σχολα-στικές καί προτε-σταν-τικές ἀντιλήψεις.

Πράγματι, στήν «Δογματική» τοῦ Καθηγητοῦ Βασιλείου Τσίγκου βλέ-πει κανείς τήν ὀρθόδοξη πατερική παράδοση στά δογματικά θέ-μα-τα, ἀφοῦ οἱ Πατέ-ρες τῆς Ἐκκλησίας ἑρμηνεύουν τήν Χριστο-λογία μέσα ἀπό τήν Τριαδολογία, καί τήν Τριαδολογία μέσα ἀπό τήν Χριστο-λογία, καθώς, ἐπίσης, ἐξετάζουν τήν ἐκκλη-σιολογία, τήν ἀνθρωπολογία καί τήν ἐσχατολογία μέσα ἀπό τήν Χριστολογία, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό πραγματικό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Τό πλέον θαυμαστό στήν «Δογματική» τοῦ Καθηγητοῦ Βα-σιλείου Τσίγκου εἶναι ὅτι στηρίζεται σέ ὀρθόδοξες θεολογικές βάσεις, ἀπηλλαγμένες ἀπό τήν σχολαστική θεώρηση τῶν πραγ-μάτων, δηλαδή στηρίζεται στίς Θεοφάνειες πού εἶχαν «οἱ φίλοι τοῦ Θεοῦ» στήν Παλαιά καί τήν Καινή Διαθήκη καί ὄχι σέ σχο-λα-στικούς ἀκροβατισμούς.

Ἔτσι, ὡς εἰσαγωγή στό βιβλίο ἐκτίθενται τά «θεολογικά πρότερα στό δόγμα καί τή Δογματική», στά ὁποῖα παρουσιάζον-ται τά ὀρθόδοξα κριτήρια τά ὁποῖα διακρίνουν τήν Ὀρθόδοξη Δογματική ἀπό κάθε ἄλλη Δογματική. Σέ αὐτά γίνεται λόγος γιά τό ὀρθόδοξο δόγμα στήν Ἐκκλησία, τίς πηγές καί τά θέματα τοῦ δόγματος, τήν σύγχρονη μαρτυρία τῆς πίστεως, τήν διάκριση μεταξύ κτιστοῦ καί ἀκτίστου, τήν θεολογία καί τήν οἰκονομία, τήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας κατά τήν σύγχρονη θεολογική ἔρευνα, τήν μέθοδο καί τό περιεχόμενο τῆς Ὀρθοδόξου Δογ-ματικῆς.

Τελικά σπουδαῖο ρόλο στήν Ὀρθόδοξη Δογματική ἔχουν τά ὀρθόδοξα ἑρμηνευτικά κλειδιά. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος πού ὁ Κα-θη-γητής κ. Βασίλειος Τσίγκος στά Κεφάλαια τῆς Δογματικῆς τοῦ ἐξαιρέτου αὐτοῦ ἔργου «περί τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ», «τό μυστήριον τοῦ Χριστοῦ», ὁ «ἄνθρωπος ὁ ἐν μικρῷ μέγας», «καί ζωήν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος», «περί τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος», προτάσσει βασικό κεφάλαιο πού ἀποτε-λεῖ τήν ἑρμηνευτική κορωνίδα ὅλων τῶν κε-φα-λαίων μέ τίτλο «οἱ Θεοφάνειες ὡς πηγή θεογνωσίας».

Αὐτό εἶναι βασικό γιατί οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τόν 3ο μ.Χ. αἰώνα καί ἐντεῦθεν στηρίχθηκαν ἀποκλειστικά στίς Θεο-φάνειες πού εἶχαν οἱ Προφῆτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τοῦ Ἀσάρ-κου Λόγου, καί οἱ Ἀπόστολοι καί Ἅγιοι τῆς Καινῆς Διαθήκης καί τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Σεσαρκωμένου Λόγου, γιά νά ἀντι-μετω-πίσουν τούς ποικιλόμορφους αἱρετικούς, οἱ ὁποῖοι θεολο-γοῦσαν

φιλοσοφώντας καί φιλοσοφοῦσαν θεολογώντας, μέ βά-ση τήν Ἀριστοτελική φιλοσοφία. Νά θυμίσω τήν διαφορά σκέψης τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου μέ τόν Ἄρειο. Ἔτσι, οἱ Πατέρες, ὅπως καταγράφηκε στό consesus patrum τῶν Οἰκουμενικῶν Συνό-δων, θεολογοῦσαν περί τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ μέ βάση τίς Θεο-φάνειες τῶν Ἁγίων, οἱ ὁποῖοι μετέχουν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ μέ καθαρό νοῦ καί ὄχι μέ βάση τούς φιλοσοφικούς στοχασμούς, ὅπως ἔκαναν οἱ αἱρετικοί σέ ὅλους τούς αἰῶνες.

Γι’ αὐτό ὁ Καθηγητής Βασίλειος Τσίγκος συνθέτει τήν Δογ-ματική του πλέκοντας ἕνα στεφάνι ὀρθοδόξου πί-στεως, χρησι-μο-ποιώντας τά πιό ἐκλεκτά χωρία καί τίς πιό σημαντικές φράσεις τῶν Προφητῶν, Ἀποστόλων καί Πατέρων, ἀλλά καί τῶν ὕμνων τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτά μεταξύ τῶν ἄλλων ἔγραφα στήν παρουσίαση τῆς Δογματικῆς τοῦ Καθηγητοῦ κ. Βασιλείου Τσίγκου τό ἔτος 2017, πράγμα πού δείχνει ὅτι αὐτή ἡ Δογματική διαφέρει ἀπό κάθε ἄλλη Δογματική καί ὁμοιάζει, σέ ἕναν βαθμό, μέ τό περίφημο ἔργο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ «ἔκδοσις ἀκριβής τῆς ὀρθο-δόξου πίστεως», μᾶλλον τό ἑρμηνεύει.

Τό ἐρώτημα πού τίθεται εἶναι γιατί ἐπανέρχομαι στήν «Δογ-ματική» αὐτήν. Αὐτό τό κάνω ὄχι γιατί ἔχασε τήν ἐπικαιρότητά της, ἀλλά γιά νά ἐκφράσω τήν χαρά μου, ἐπειδή ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ἐξαίρετης αὐτῆς «Δογματικῆς» μεταφράσθηκε στήν Ἰταλική γλώσσα μέ τίτλο «Dogmatica della Chiesa Ortodossa» «volume primo, Premesse – Teofanie – Triadologia – Christologia» μέ μετάφραση τοῦ Antonio Ranzolin ἀπό τόν ἐκδοτικό οἶκο Asterios (Trieste 2024, σσ. 303).

Ἡ σπουδαιότητα τῆς μεταφράσεως τοῦ βιβλίου αὐτοῦ στήν Ἰταλική γλώσσα ἔγκειται στό γεγονός ὅτι θά δοθῆ ἡ δυνατότητα στό Ἰταλικό θεολογικό κοινό νά διαβάση μιά Ὀρθόδοξη Δογματική μέσα ἀπό καθαρές πατερικές πηγές, ἀπηλλαγ-μένες ἀπό ποικίλες προσμίξεις καί θά μποροῦσα νά προσθέσω ἀπηλλαγμένες ἀπό ἐπικίνδυνες «θεολογικές κλωνο-ποιήσεις»!

Αὐτό στηρίζεται σέ τρία μεγάλα ρεύματα τά ὁποῖα πνέουν στόν δυτικό θεολογικό χῶρο καί ἐπηρεάζουν τούς δυτικούς Χρι-στιανούς.

Τό πρῶτο θεολογικό ρεῦμα εἶναι ὁ σχολαστικισμός (11ος-13ος αἰώνας), ὁ ὁποῖος κατά βάση στηρίχθηκε στήν κλασσική μεταφυσική (Πλάτωνα-Ἀριστοτέλη) καί ἑρμήνευσε τήν θεολογία μέσα ἀπό τήν φιλοσοφία, ὅτι δηλαδή οἱ Θεοφάνειες τῶν Προ-φητῶν καί τῶν Ἀποστόλων ἦταν «χείρω τῆς ἡμετέρας νοή-σεως», ἀφοῦ ἡ μεγαλύτερη ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ δίνεται στήν λογική τοῦ ἀνθρώπου πού εἶναι κέντρο τῆς ψυχῆς. Ἡ σχολαστική ἀντίλη-ψη περί τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο διακρίνεται σέ τρία στά-δια, ἤτοι ἡ κατώτερη δίνεται διά τῶν αἰσθήσεων

(αὐτήν εἶχαν οἱ Προφῆτες καί οἱ Ἀπόστολοι) ἡ μέση ἀποκάλυψη δίνεται στούς φιλοσόφους (μέ τήν στοχαζόμενη λογική) καί ἡ ἀνώτερη εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τήν ὁποία θά ἀπολαύσουν οἱ ἅγιοι μέ τήν ἐνόραση τῆς θείας οὐσίας.

Τό δεύτερο θεολογικό ρεῦμα πού ἐπικράτησε κατά τόν 20ό αἰώνα εἶναι ὁ νεοσχολαστικισμός – νεοθωμισμός, συνέχεια τοῦ προηγουμένου, ἀναφέρεται στήν «ὀντολογία τῆς σχέσης», εἶναι τό γνωστό analogia relationis, ὡς συνέχεια τοῦ analogia entis καί analogia fidei. Καί αὐτό τό ρεῦμα ἐμπλέκεται σέ φιλοσοφικές ἐρ-μη-νεῖες περί προσώπου, πού ἀπέχουν ἀπό τήν ὀρθόδοξη πα-ρά-δοση.

Καί τό τρίτο θεολογικό ρεῦμα πού κυριαρχεῖ στόν δυτικό χῶρο εἶναι ἡ προ-τε-σταντική ἑρμηνεία τῆς θεολογίας πού ἐκφρά-σθηκε ὡς ἀντίδραση στήν μετα-φυσική σχολαστική θεολογία τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, πού διατηρεῖ βασικές ὑποδομές τῆς σχο-λα-στικῆς καί νεοσχολαστικῆς θεολογίας, δηλαδή δέν μπορεῖ νά ξεφύγη ἀπό τήν analogia entis, analogia fidei καί analogia rela-tionis.

Γνωρίζοντας ὅλα τά ἀνωτέρω καταλαβαίνω τό «ξάφνιασμα» πού θά αἰσθανθοῦν οἱ δυτικοί θεολόγοι πού ἔχουν μεγαλώσει μέ τίς σχολαστικές, νεοσχολαστικές καί προτεσταντικές παραδόσεις, διαβάζοντας τό βιβλίο αὐτό περί Δογματικῆς μέ τίς καθαρές ὀρθό-δοξες πατερικές προϋποθέσεις. Θά δοῦν μέ ποιά κριτήρια καί ποιές προϋποθέσεις μποροῦμε νά κάνουμε διάλογο θεολο-γικό, γιατί ὄντως τό βιβλίο τοῦ Καθηγητοῦ Βασιλείου Τσίγκου παρεμ-βαίνει δημιουργικά καί γόνιμα στόν διεξαγόμενο διορθό-δοξο καί διαχριστιανικό διάλογο πού γίνεται στίς ἡμέρες μας πάνω σέ θεολογικά ζητήματα, ἔχοντας, ὅμως, ὡς ἐφόδιο τήν ἐμπει-ρία καί τήν μαρτυρία τῶν θεουμένων ἁγίων, Προφητῶν, Ἀποστόλων καί Πατέρων, ὅπως καταγράφηκε στά Συνοδικά κείμενα καί ψάλλεται στήν λατρεία μας.

Κατά συνέπεια θέλω νά συγχαρῶ τόν μεταφραστή γιά τόν κόπο καί τόν ἐκδότη, γιά τήν ἄκρως ἐπιμελημένη καί λίαν καλα-ί-σθητη ἔκδοση τῆς Δογματικῆς τοῦ Καθηγητοῦ Βασιλείου Τσίγκου στήν Ἰταλική γλώσσα, μέσα στήν «καρδιά» τοῦ Βατικανοῦ. Αὐτή, πλέον, προσφέρεται γιά μελέτη σέ ὅσους ἰταλομαθεῖς ἀνα-γνῶ-στες ἐνδιαφέρονται γιά τήν αὐθεντική διδασκαλία τῆς Ὀρθο-δόξου Ἐκκλησίας, γιά τήν ὁποία στό βιβλίο ὑπάρχει νηφάλια καί ἀρκούντως τεκμη-ριωμένη σέ πηγές καί βοηθήματα ἐνημέρωση, ἡ ὁποία προφυ-λάσσει κάθε καλόπιστο ἀναγνώστη ἀπό παρανοή-σεις ἤ καί ὑπερ-βολές πού προέρχονται ἀπό κάθε πλευρά.

54
PB

Vasileios A. Tsigkos

Dogmatica

della Chiesa Ortodossa

VOLUME PRIMO

Asterios